

DÜNYA
MİRASI
PRENS
ADALARI

UNESCO
LİSTESİ
YOLUNDA

EYLÜL 2019

Adalar'ın UNESCO
Dünya Mirası
Listesi'nde yer alması
için atılacak adımlar
onların evrensel
özgünlüğe sahip
kültürel ve doğal
miras değerlerinin
bilinmesi, korunması
ve günümüz yaşamı ile
doğru bir ilişki kuracak
şekilde yönetilmesini
sağlayacaktır.

Biz Adalılar,
Adalar'ın UNESCO
Dünya Mirası
Listesi'nde yer alması
ve böylece üstün
evrensel değerlere
sahip olduğunun
tescillenmesini
sağlamak amacıyla
bir girişim başlattık
ve çalışmalarımızı
sürdürüyoruz.

Adalar UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer almasını sağlayacak birçok üstün evrensel değere sahiptir. Dünya Mirası Listesi'nde yer almak, Adaların kültürel miras değerlerinin tüm dünyada tanınmasını, bilinmesini, takdir edilmesini, bu değerlerin tüm insanlığın kültür mirasının bir parçası haline gelmesini sağlayacaktır.

UNESCO DÜNYA MİRASI LİSTESİ NEDİR VE BU LİSTEYE NEDEN GİRİLİR?

Dünya Mirası Listesi 1972 tarihli Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu UNESCO'nun Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi'ne (Dünya Mirası Konvansiyonu) dayanılarak oluşturulan bir "miras listesi"dir.

Listenin oluşturulmasındaki ana amaç; insanlığın gelişim tarihine ve yaratımlarına tanıklık eden, insanlığın kültür hafızasının gelecek nesillere aktarılması açısından önemli olan "miras"ın korunması, tanıtılması, korumada işbirliklerinin sağlanması ve koruma yaklaşımlarında uluslararası normların oluşturulmasıdır.

"Dünya mirası" olarak kabul edilmek, ya doğal ya kültürel ya da her ikisinin birden özelliklerini taşıyan bir varlığın, insanlığın gelişiminde büyük önem taşıdığıнын kayda geçirilmesi anlamına geliyor.

Bu bakımdan Dünya Mirası 'varlıkları' üstün evrensel değer ya da değerlere sahip yerler olarak kaydedilirler ve korunmaları için bütün üye ülkeler UNESCO Dünya Mirası Komitesi öncülüğünde seferber olurlar. Dünya Mirası Komitesi bu varlıkların doğru bir şekilde korunup korunmadıklarını izler, çalışmalarını takip eder, tavsiyelerde bulunur ve gerektiğinde Tehlike Altında Dünya Mirası Listesi'ne alarak ilgili hükümetleri uyarır.

Bir varlığın Dünya Miras Listesi'nde yer almasıyla birlikte, ilgili devlet büyük bir sorumluluk almış olur: Miras alanlarının, karşı karşıya oldukları kentleşme, yapılaşma, turizm, gibi birçok sosyal ve ekonomik faktörün yarattığı baskılar ve finansal sıkıntılar karşısında kendilerini koruyabilmeleri ve gelecek nesillere aktarılabilmesi gerekir. Buna karşılık, Dünya Miras Listesi'ne alınan miras değerleri UNESCO Dünya Mirası Komitesi'nin koruma konusundaki kolaylaştırıcılığından ve sağladığı bilgi, uzmanlık, finansman kaynaklarına erişim imkanlarından yararlanabilirler. Kuşkusuz, listeye girmek, söz konusu kültür ve doğal miras alanı için büyük bir sorumluluk olduğu kadar prestij de getirir.

UNESCO DÜNYA MİRASI LİSTESİ'NE NASIL GİRİLİR?

Dünya Miras Konvansiyonu'na taraf olan her devlet, Sözleşmenin tanımladığı kriterler çerçevesinde evrensel miras olarak kabul edilmesi uygun olan kültürel varlıklarını "Dünya Kültür Mirası Listesi" başlığı altında yer alması için, UNESCO Dünya Mirası Komitesi'ne sunar. Komite, üstün evrensel değere sahip olduğunu kabul ettiği kültürel veya doğal miras varlıklarının bir listesini yaparak, korunmaları için uluslararası destek, işbirliği ve yardımlaşma kapasitesini harekete geçirir.

Kültürel ve doğal miras alanlarının Dünya Mirası Listesi'ne kabul edilebilmesi için Dünya Mirası Komitesi tarafından belirlenen olağanüstü evrensel değerini ölçen altı kültürel ve dört doğal kriterden en az birini karşılaması gerekmektedir.

DÜNYA MİRASI LİSTESİ KABUL KRİTERLERİ

1. İnsanoğlunun yaratıcı dehasını gösteren bir başyapıt olması;
2. Şehir planlaması veya peyzaj düzenlemesi, anıtsal sanatlar, mimari veya teknoloji alanlarındaki gelişmeler üzerinde, dünyanın belli bir kültür alanı veya zaman dilimi içerisinde, kayda değer bir insani değer etkileşimi sergilemesi;
3. Yaşayan veya yok olmuş bir medeniyete ya da bir kültürel geleneğe ait eşsiz veya üstün bir tanıklık oluşturması;
4. İnsanlık tarihinin belli dönemi veya dönemlerini gösteren, üstün bir bina çeşidi, mimari veya teknolojik bütün ya da doğa örneği olması;
5. Geleneksel insan yerleşiminin, bir kültür veya kültürlerle has kara veya deniz kullanımına veya özellikle de geri döndürülemez değişimlerin etkisi altında savunmasız hale gelen doğayla insan etkileşimine üstün bir örnek olması;

6. Üstün evrensel anlama sahip yaşayan gelenekler veya etkinliklerle, fikirler veya inançlarla, sanatsal veya edebi çalışmalarla doğrudan veya somut bir şekilde bağlantılı olması;
7. Üstün doğal fenomene veya üstün doğal güzelliğe ve estetik öneme sahip alanları içermesi;
8. İlk yaşam kaydı, arazi şekillerinin gelişmesinde süregelen önemli jeolojik süreçler veya önemli jeomorfik veya fizyografik özellikler de dahil olmak üzere, dünya tarihinin ana aşamalarını temsil edecek nitelikte üstün örnekler olması;
9. Karada, tatlı suda, kıyısız ve denizsel ekosistemlerde, bitki ve hayvan topluluklarında süregelen ekolojik ve biyolojik sürece ve gelişimine üstün örnek teşkil etmesi;
10. Bilim açısından veya değerlendirmesinden üstün evrensel değere sahip olan ve tehdit altındaki türler de dahil olmak üzere, biyolojik çeşitliliğin yerinde korunması için en önemli ve kayda değer doğal ortamları içermesi.

Kriterlerin UNESCO resmi web sitesinde yer alan İngilizcelerine <https://whc.unesco.org/en/criteria/> başlıklı linkten ulaşılabilir. UNESCO Dünya Miras Listesine girmiş olan 869'u kültürel, 213'ü doğal ve 39'u karma olmak üzere 2019 yılı itibarıyla güncel miras alanı sayısı 1121'dir. Dünya Miras Listesindeki alanların tam listesine <http://whc.unesco.org/en/list/> başlıklı linkten ulaşılabilir.

Adalar'ı istisnai
kılan, bugün
İstanbul'da
artık izlenmesi
çok zor olan bu
tarihi değerlerin
korunuyor
olması ve Adalar
yaşamının
parçası olarak
varlıklarının
devam ediyor
olmasıdır.

ADALARIMIZ NEDEN ÖZELDİR?

Adalarımız, burada yaşayanların, kısa ya da uzun süre ziyaret etmiş olanların, tarihçilerin, botanikçilerin, ormancuların ve burayla ilgilenmiş bilgisi olan herkesin bildiği gibi, çok özel bir yerdir. Adalar'ın, birçok araştırma ve gözlemin ortaya koyduğu özelliklerin sadece birkaçını sıralamak bile bu yargının yerindeliğini gösterir. Prens Adaları'nın Geçici Liste Başvuru Dosyası'nda bu üstün evrensel değerler vurgulanmıştır:

- Adalar tarih boyunca Doğu Roma, Bizans ve Osmanlı medeniyetlerine başkentlik yapmış İstanbul'a bitişik, aynı zamanda metropol yaşamından uzak müstesna bir kimlik geliştirmiştir. Bu kimlik, Akdeniz ve Karadeniz coğrafyasının tam kesişim bölgesinde ılıman iklime sahip olmaktan ve ada olmanın getirdiği münzevilikten ve serbestiyetten beslenmiştir. Bu istisnai kimliğinden dolayı Adalar, kendi ülkesinden kaçarak Adalara sığınan Rus devriminin ünlü ismi Troçki gibi siyasi aktörlerin yanısıra Hüseyin Rahmi Gürpınar, Reşat Nuri Güntekin, Sait Faik, Zaven Biberyan, Zabel Asadur,

gibi yazarların, Fahrelnisa Zeid ve Nejad Devrim, Kristin Saleri gibi ressamların, Dikran Çuhacıyan gibi bestekarların, Vahram Papazyan gibi tiyatrocuların yaşamayı tercih ettiği yer olmuştur.

● Adalar özellikle Osmanlı'nın ondokuncu yüzyılın sonlarındaki modernleşme sürecinin tüm üretken ve bir o kadar da sancılı dönüşüm hikayesinin izlerini tarihi dokusunda ve toplumsal hafızasında barındırmaktadır. Bu izleri, mimari tarzlarıyla bu kültürel coğrafyaya özgü konaklarda, köşklerde, sokaklarda ve bahçelerde görebildiğimiz kadar, Heybeli Ruhban Okulu; Büyükada Yetimhanesi ve Anadolu Kulübü gibi kurumsal yapılarda ve hatta günümüze kadar varlığını sürdüren çok kültürlü toplum yapısında da takip edebiliyoruz.

● Dünyanın en büyük ahşap yapılarından biri olan, bugün Yetimhane binası olarak bildiğimiz yapı, Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında Büyükada'nın Hristos tepesine lüks bir otel olarak inşa edilmişti. Avrupa çapında iş yapan müteşebbisler tarafından girilen bu proje Prens Adaları'nın o dönem Avrupa'nın en cazip egzotik başkenti olan İstanbul içinde bir sayfiye adresi olarak önemli yerini gösteriyordu. Nitekim Adalar, düzenli vapur seferlerinin başlaması ile İstanbullular için, ardından Orient Express tren hattının açılmasıyla da Avrupa'dan gelen ziyaretçiler, iş insanları, yazarlar, sanatçılar, soyluların tatilleri için bir sayfiye merkezi haline gelmişti. Böylece Prens Adaları bir gösteri sahnesine

dönüşmüş, farklı mimari tarz ve kültürel ifadenin bulunduğu eşi benzeri bulunmaz bir karşılaşma ve kaynaşma yeri haline gelmiştir.

● Prens Adaları'nın aynı zamanda, Osmanlı modernleşmesi sürecinde ortaya çıkan farklı yurttaşlık kavramlarının üreticisi olan kurumlara da ev sahipliği yapmış olması itibarıyla ayrıcalıklı bir yeri vardır. Heybeliada Ruhban Okulu, Büyükaada Rum Yetimhanesi, Ticaret Mektebi, Deniz Harp Okulu gibi kurumlar modernleşme koşullarında yeni yurttaşlık anlayışının ne olabileceğine dair gelişmiş farklı yaklaşımların taşıyıcılarıdır. Bu kurumlar, yalnızca fiziksel varlıklarıyla değil, hafızalarıyla da bugünün çatışmalı coğrafyasında farklı bir geleceğe işaret eden somut ve soyut miras olarak dünyadaki eşsiz örneklerdir.

Bu özellikleri ile Prens Adaları, kültürel veya doğal miras varlığının olağanüstü evrensel değerini belirlemek için Dünya Mirası Komitesi tarafından belirlenen altı kültürel kriterden beşini karşılayacak niteliklere sahiptir.

ADALAR'IN SAHİP OLDUĞU MİRAS VARLIKLARI

(ii) mimari veya teknoloji, abidevi sanatlar, şehir planlama veya peyzaj tasarımı konusundaki gelişmeler üzerine bir zaman zarfı içinde dünyanın belli bir kültürel alanında insan değerleri arasındaki önemli alışverişi sergilemektedir;

(iii) yaşayan veya ortadan yok olmuş bir kültürel geleneğe veya bir medeniyete yönelik eşsiz ve istisnai tanıklık üstlenmektedir;

(iv) insanlık tarihinde önemli bir aşamayı veya aşamaları gösteren bir yapı türü, mimari veya teknolojik grup veya peyzaj için istisnai bir örnektir;

(v) özellikle geri döndürülemez değişikliklerin etkisi altında hassas hale gelen insanın çevre ile etkileşiminin veya kültürlerin bir temsilcisi olan geleneksel insan yerleşimi, arazi kullanımı ve deniz kullanımının istisnai bir örneğidir;

(vi) istisnai evrensel öneme sahip olaylar veya yaşayan gelenekler ile, fikirler ile inançlar ile sanatsal ve edebi eserler ile doğrudan veya somut bir biçimde ilişkilidir.

UNESCO DÜNYA MİRASI LİSTESİ ADAYLIK SÜRECİNİN AŞAMALARI NELERDİR?

- Geçici Liste'ye adaylık dosyasının hazırlanması ve Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca değerlendirilerek Geçici Listeye giriş,
- Alan yönetimi planının hazırlanması ve alan yönetimi sisteminin kurulması,
- UNESCO Dünya Mirası Komitesi'ne sunulacak adaylık dosyasının hazırlanması,
- UNESCO Dünya Mirası Listesi başvurusunun yapılması,
- Dünya Mirası Komitesi'nin adaylık başvurusunu inceleyerek karara bağlaması,
- Listeye giriş ve artık tüm insanlığa malolan kültürel ve doğal miras varlığının değerinin gelecek kuşaklara aktaracak şekilde korunması doğrultusundaki ulusal ve uluslararası sorumlulukların başlaması.

PRENS ADALARI'NIN DÜNYA MİRASI LİSTESİ ADAYLIĞI İÇİN BUGÜNE KADAR ATILAN ADIMLAR NELER?

Adalar'ın müstesna nitelik taşıyan mimari yapıları ve dokusu ve insan hazineleri ile UNESCO'nun Dünya Mirası Listesi'ne aday olması gerektiğini düşünen bir grubun oluşturduğu Dünya Mirası Adalar Girişimi 2016 yılından bu yana çalışmalarını sürdürmektedir. Dünya Mirası Adalar Girişimi (DMAG) gönüllü sivillerden oluşan, üyelerinin bir kısmı tam zamanlı Adalar İlçesi'nde yaşayan, sivil bir girişimdir. DMAG, Adalar ilçesinde kültürel mirasın katılımcı bir şekilde korunması ve yönetiminin gerçekleştirilmesi için savunuculuk yapmaktadır.

Dünya Mirası Adalar Girişimi, Adalar Belediyesi ile birlikte, Adaların kültürel miras değerleri üzerine çalışan tarihçilerin, sosyal bilimcilerin, müzecilik ve kültürel miras uzmanlarının katıldığı çeşitli arama toplantıları düzenlemektedir. Bu kapsamda, tüm paydaşların katılımı ile, Adalar'ın UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne neden alınması gerektiğini, Adalar'ın üstün evrensel değerlerinin, sahip olduğu kültür mirasının ortaya çıkarılması, envanterinin yapılması, korunması ve yorumlanması süreçlerini konu alan çalışmalar yapmaktadır.

Dünya Mirası Adalar
Girişimi, Adalar
Belediyesi ile, taşıyıcı
kuruluşu olan Adalar
Vakfı arasında protokol
yaparak, Adalar'ın Dünya
Mirası adaylığı için ortak
çalışmanın kurumsal
yapısını oluşturmuştur.
Bu ortaklığın ilk ürünü
olarak UNESCO Dünya
Mirası Geçici Listesi
için başvuru Mart 2019
tarihinde Kültür ve Turizm
Bakanlığı'na yapılmıştır.

Dünya Mirası Adalar Girişimi, Adalar Kent Konseyi, tüm sivil toplum kuruluşları ve süreç boyunca sorumluluk almak ve katkı sağlamak isteyen her aktör ve paydaşla birlikte çalışmayı hedeflemektedir.

Dünya Mirası Adalar Girişimi, Adalar'ın daha iyi korunması ve kültür ve doğal mirasının yaratıcı ve yenilikçi eserlere ilham kaynağı olması ve Adalar'ın herkes için daha iyi bir yaşam standardına ve ziyaret deneyimine kavuşması amaçlarıyla UNESCO Dünya Mirası adaylık sürecini, tüm adalılarının ve paydaşlarının katılımıyla değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Adalar'ın Dünya Mirası Listesi'ne alınması için bir araya gelen Dünya Mirası Adalar Girişimi Adalar'ın kültürel mirasının değerinin bilinirliğinin arttırılması, sahiplilik hissini geliştirilmesi ve bu değerlerin karşı karşıya kaldığı çeşitli baskıların doğru bir şekilde yönetilerek tüm çeşitliliği ile daha etkin korunması gerektiği düşüncesinden hareket etmektedir. Bu amaçla Açık Radyo 94.9 FM kanalında her salı günü saat 14:00 – 14:30 arası canlı yayınladığı Dünya Mirası Adalar programında Adalar'ın kültür mirası değerlerini konuşmak üzere konuklarıyla üç seneden beri bir araya gelmektedir.

Dünya Mirası Listesi adaylığı süreci, korumaya ilişkin bu tür çağdaş yaklaşımların, tüm paydaşların katılımını sağlayan bir yönetim mekanizmasıyla ele alınmasını sağlayan bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.

Dünya Mirası Adalar
Girişimi, fiziki varlıkları
anıtsallaştırarak neredeyse
“mumyalaştıran” bir
yaklaşımı değil, kültürel
miras değerlerine ilişkin
araştırmaların çoğalmasını,
ortaya çıkan bilgilerin
arşivlenerek erişime
açılmasını ve toplumun
tüm kesimlerinin
katılımının sağlandığı
yorumlama imkanlarının
desteklenmesini
benimsemektedir.

PRENS ADALARI'NIN DÜNYA MİRAS LİSTESİ ADAYLIĞI İÇİN BUNDAN SONRA YAPILMASI GEREKENLER NELER?

- Dünya Mirası Listesi Adaylık Dosyası'nın hazırlanması ve Adalar'ın Dünya Mirası Konvansiyonu'na göre korunmasını sağlayacak alan yönetim planı ile yönetim mekanizmasının oluşturulması (2 veya 3 yıl)
- Dünya Mirası Listesi Adaylık Dosyası'nın UNESCO Dünya Mirası Merkezi'ne ilgili icracı Bakanlıklar kanalıyla iletilmesi ve değerlendirme sürecinin başlaması (En kısa 1,5 yıl)
- Dünya Mirası statüsünü kazanma sonrası, üstün evrensel değer, bütünlük ve özgünlük bağlamlarının adaylık dosyasında sunulan kriterler gözetilerek, gelecek nesillere bırakılacak şekilde yaşatılması.

DÜNYA MİRASI LİSTESİ ADAYLIK DOSYASININ HAZIRLIĞI NE TÜR ÇALIŞMALARI İÇERİR?

Adaylık Dosyası, mirasın üstün evrensel değerinin, geçirdiği tarihi süreçlerin ve özgünlük – bütünlük – korunmuşluk durumuna dair incelemelerin ortaya konduğu belgedir. Hazırlık süreci ve dosya içeriği 1972 tarihli Dünya Mirası Konvansiyonu ve Uygulama Rehberi ile düzenlenmiştir.

Adaylık Dosyası'nın bir parçası olarak Alan Yönetimi Planı'nın hazırlanması ve alan yönetimi sisteminin kurulması gerekmektedir. Alan yönetimi planları 2863 sayılı yasamıza dayanılarak hazırlanır.

Alan yönetim planı ile amaçlanan, dünya mirası alanının en iyi şekilde korunabilmesi için ilgili tüm tarafların ve paydaşların katılımı sağlanarak, üzerinde hemfikir olunan üstün evrensel değer korunmasını hedefleyen bir eylem planının ortaya çıkarılmasıdır.

Alan yönetimi sistemi, alan yönetimi planının tüm taraf ve paydaşların alana ilişkin yatırım ve uygulamalarının koordinasyonunu sağlayacak kapsamda hazırlanması, onaylanması, plan eylemlerinin koordinasyon içinde gerçekleştirilmesi ve planın hedeflerine ulaşması, yıllık raporlarının oluşturulması, plan revizyonları ile planın yenilenmesi gibi uzun vadeli süreçlerin yürütülmesi ile sorumludur.

DÜNYA MİRASI LİSTESİ'NE ADAYLIK SÜRECİNE NASIL KATILMALIYIZ?

•Ada yaşamı ve değerleri konusunda daha çok bilgilenmeli ve bu bilgiyi ve koruma bilincini çocuklarımızdan başlayarak herkese aktarmalı ve pekiştirmeliyiz.

•Adalarımızın kültürel ve doğal mirasının korunması için sivil toplum olarak gönüllü çalışmalara ağırlık vermeliyiz.

•Yerel yönetim, merkezi yönetim gibi tüm kamu kurumlarının Adalarla ilgili karar süreçlerine katılım talep etmeliyiz.

•Yerel yönetim, merkezi yönetim gibi tüm kamu kurumlarının Adalarla ilgili kararlarında koruma-odağından ayrılmamaları konusunda ısrarcı olmalıyız.

•Tüm karar alıcıların koruma konusuna sosyo-ekonomik refah, toplumsal adalet, sürdürülebilir çevre ve tüm Adalıların ve canlılarının müşterek yararı boyutlarını da katacak şekilde bakabilmelerini sağlayacak çalışmalara öncülük etmeliyiz.

Dünya Mirası Adalar Girişimi
www.dunyamirasiadalar.com
dunyamirasi.adalar@gmail.com

Eylül 2019

Bu broşür Yaşagül Ekinci ve Dünya Mirası Adalar
Girişimi tarafından hazırlanmıştır.

Geçici Liste başvuru dosyası danışmanı

Yaşagül Ekinci

Trakya Üniversitesi Öğretim Görevlisi,
UNESCO Dünya Mirası Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj
Alanı Başkanı,

yasagulekinci@trakya.edu.tr

Geçici Liste Başvuru Dosyası, Adalar İlçe Belediyesi
ve Dünya Mirası Adalar Girişimi ortaklığında, Adalar
Vakfı taşıyıcılığında hazırlanmış ve Kültür ve Turizm
Bakanlığı'na sunulmuştur.

Bu broşür Avrupa Birliđi Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliđi desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğın sorumluluğu tamamiyla Dünya Mirası Adalar Girişimi'ne aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.